

10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

RM K. I.

894

Telli Racijsi Islva Anglii Puritanismus

OX

1851

OX

1851

ANGLIAI PURITANISMUS,

AVAGY

Kiválképpen való Tudományok
azoknak, kik Angliában a *Puritánu-*
sok között (a mint közönségesen ne-
veztetnek) legkeményebbeknek
tartatnak.

Melly ennek előtte Deák nyelven kibotsát-
tatott AMESIUS WIELYAM
Szent irás magyarázó Doctör által:
mostan pedig Magyar nyelvre
fordittatott

TELKI BANYAI ISTVAN
által.

ULTRAJECTUMBAM,
Nyomtatott WASBERG JANOS által
M D C L I V. Esztendőben.

A Z

Tiszteletes es Tudós Férfinak COMAROMI JÁNOS Vramnak, mostan a Szánthai Ecclesiának hűséges lelki pásztorának. &c. nekem bizodalmas Fautoromnak.

Kegyelmet, békeiséget, és hoszszu ideiglen való egészséges életet, kívánok az Atya Istentől, es az ő Fiától a mi Urunk Jésus Christustól.

Tiszteletes Uram, hogy több rendszerint való foglalatosságim között, ez kitsiny, de fontos munkátskának megfordításához fognék, amaz közönséges mondás szerint: Egyik alkalmatosság másiknak nemzöje szokott lenni: nekem is erre való alkalmatosságot nyújtott az én kedves Atyámfiának MISKOLCI CASPAR Uramnak, ezen alkalmatossággal kibotsátott, követésre ugyan (melly barátomnak engedelmével legyen mondván) fellette káros; de tudni igen szükséges munkáts-

kátskája. Mellyben amax emberi elmét könnyen tsábitható, minden dögletes vélekedéseket szárnya alá fogado Angliai fekélyt az Independentismust, magunk nyelvén nemzetünk eleibent erjeszti: ezt pedig nem koholta maga fejétől; hogy kárhoztatás a mint szokás, ne üttetnek fejéhez) hanem más tudós embereknek írásból szedgette össze, a mint munkátskájának Titulusa nyilvánfágosan megmutattya. Mellyben mivel mulóván emlekezik a Puritanusok felőlis, ezeknek eredeteket, és elsőben joigyekezettel való felrezenéseket jelentvén; de azonban tudományokat, avagy kiválképpen való értelmeket, ugymint keze alatt lévő dologhoz nem tartozót elhalgattá, hogy ne láttatnék mint valami fele más tlatot azt ezzeleggy járomban fogni. Erre nézve szükségesnek iteltem lenni, hogy én is ezeknek, (kiknek nevezetek nemzetünk között is tsúf képpen igen fen kezdett forgani,) kiválképpen való értelmeket röviden kibotsátanám, mellyre illendőnek, és eléggé hitelesnek iteltem lenni, amax jo emlekezető szent irás magyarázó Doctornak Amēsius Willyámnak, tulajdon magok

gok írásából szedgettetett, és Deák nyelven kibotsátatott munkátskáját. Ezt azért nyelvünkre a menyire lehetett értelmesen megfordítván, akartam azoknak kedvéért, kik a Deaki nyelvnek értésére nem juthattanak kiis botsátani; mellyet ha ki jól megolvás, és megfontol, találhat ebben magnum in parvo (a mint szokták mondani:) Mert noha mole kitsiny, és igen tsetsemő, de uirtute idős, és jól felhuzalkodot; melly felől kiki mitsoda értelemben legyen, a maga szabad akarattyában vagyon.

Hogy pedig ezt a Kegyelmed, és nem más neve alatt botsátottam ki, erre engemet szüntelen előttem forgó kiválképpen való ok inditott, ugymint az K. Atyai indulattyának, mellyet mind hazámban, s mind itt hazámtól távol létemben érdemem felett hozzám mutatott, álhatatos emlekezeti: Mellyért viszontag való fiui indulatomnak ez magában kitsiny, de nagy és tiszta sziből származott eleven jelét, ugymint távol létemben is jövendőbeli háládozóltomról jo reméniséget nyújtó első sengét, akartam közönséges helyre sokaknak szemek eleiben

leiben terjeszteni. Végye azért Kegyelmed sok ízben hozzám nyújtott jó akarat-tyáért erdemlett háladóságomnak, szíve-
ben emeltetett állandó oszlopának, ez eg-
gyügyű lerajszolását, és ezen Atyai szere-
tetit hozzám, minden megtsőkkenés nélkül,
ez utanis fentartani meg ne szűnnyék. Az
Ur Isten jóvóltából tartsa meg Kegyel-
medet, békeféges jó állapotban. Szent
Lélkének ragyogo világával tiündököllyön a
K. szívében, hogy a melly ő súlyos munkás
tisztiben K- det állatta, azt szorgal ma-
tosággal elkövethesse. A M E N.

Franekeraban 1654. Esztendőben
Pünkösdi hav: 20 napján

Kegyelmedé az Urban

TELKI BANYAI P. ISTVAN.

ANGLIAI PURITANISMUS,

A V A G Y

Kivalképpen való Tudományok a-
zoknak, kik Angliában a *Puritanusok*
között, (a mint közönségesen nevez-
tetnek) legkemenyebbeknek tartatt-
nak.

I. R E S Z.

A Vallásról, avagy Isteni tiszteletéről
közönségesen.

Ez, és legfőbb dolog azok kö-
zött, melyeket ezek a minde-
nek előtt annyira gyűlölféges
szemellyek szorossan vittatnak,
és szorgalmasan óltalmaznak
ez, hogy az Istennek a Proferák, és Apo-
stolok irásiban befoglaltatott igéje, minden
tizedekben, tökéletes legyen; és hogy
a Christustól, ugymint fejétől az Anya-
szentegyháznak, a végre engedtetett, hogy
őneki egyedül való Regulája, és mérték
finórja legyen, minden dolgokban valamel-
lyek a Vallásra, és Isteni tiszteletre akár mi
módon tartóznak. Es hogy tilalmas legyen

A 4

vala-

valami abban az Isteni tiszteletben, s' annak kiszolgáltatásában egyebként tselekedtetik, hanemha ugyan azon igében fundálóztatik. Annakfelette hogy lehetetlen dolog legyen, hogy valaki a keresztnének közzül az Vallásnak, és tiszteletnek akár minémű tselekedetireis kényszerítések, valamellynek a szent Írásból nyilvánvaló oka nem adattathatik.

II. *Oltalmazák eztis*, hogy minden emberektől taláztatott Ecclesiái dolgokat, a Vallásnak gyakorlásából tellyességgel kikeltyen rekeszteni: mindenek felett pedig azokat, mellyek a bálványozó Vallásnak nevezetes titkai, és mellyeknek megrattatása által az igaz Vallás (akár egészen akár részszerint) a bálványozó babonához alkalmaztatik.

III. *Oltalmazák*, hogy akár minémű külső eszközök, valamellyek a végre rendeltettek, hogy a belső Isteni tiszteletnek jelei és bélyegei lennének, magokis ugyan azon tiszteletből valóak legyenek. Nemis csak az erkölcsbéli tselekedetek pedig, hanem hogy minden titkos rendtartások, és ábrázolások is (mellyek az Istennek közönséges tiszteletiben, a vallásnak valami lelki munkájának, avagy a lélekben való készségnek megmutatására rendeltettek) azon tiszteletnek tulajdon részi legyenek. Annak-

nakfelette hogy minden affele munka (tselekedet) vagy hogy az írásban kijelentetett, avagy hogy semmikeppen véghez nem kellyen vinni: mivel hogy bűn legyen, Istennek más valami olyan tiszteletet tulajdonítani, akár külsőt, akár belsőt, akár erkölcsbéli, akár Ceremoniai, vagy egészen vagy részszerint, azon kívül, mellyet ő maga az ő igejében parantsolt.

IV. Utálatos babonának *mondgyák* lenni, hogy valaki az emberek közzül a vallásban valami titkos példázó rendtartást szabjon, és azt, az Istentől rendeltetett rendtartásokkal, és szentséges titkokkal öszveegyelítse, ugymint Isteni tiszteletnek részét. Ezt pedig nagy magahitségnek állattya lenni, hogy ha valaki felfuvalkodott igyekezetből, olyan vallásbéli rendtartásokat, és Ceremoniakot egyelit az Isteni tiszteletben, mellyeket ő magais nem Isteni; hanem külső közönséges tiszteletnek részei közé akarna számlálni. Mert akképpen ömaganak néminémű Ceremoniai engedelmeséget, börsülletet, ez tiszteletet kíván tulajdonítani, azókkal a szent buzgóságbéli rendtartásokkal, ugyan azon szempillántsban, mellyben Isten legnevezetesebben tiszteltetik: melly nem egyéb, hanem az embernek székit, az Isten széki mellé helyheztetni, úgy hogy semmi kü-

lomb-

lőmbfég ne legyen a szent és szentségtelen dolog között. Ebben azért ők bizonyosak, hogy nagyobb gonofság legyen; az Isteni tisztelethez olyan ábrázoló rentartásokat tölteni, mellyeket ő magok is azoknak találói annak részeinek lenni nem ismernek: hogy nem mint a kik babonás tevelgyéssel tevelgyvén, azokat az Isteni tiszteletnek nemének, avagy részének alittyák lenni.

V. *Oltalmazták*, hogy akar melly Isteni tiszteletre kiválképpen való módon alkalmaztatott tselekedetnek, akar erkölcsbéli, és valóságos, akar Ceremoniai és abrazolo legyen, az Istennek tiszteletére kiválképpen való okkal kellyen tartozni: és erre nézve ugyan azon írásban, avagy nyilvánfógsan, avagy bizonyos következtetésképpen Istentől parantsolrásék.

VI. *Oltalmazták végezetre*, hogy minden akar erkölcsbéli, akar Ceremoniai tselekedetek, mellyek az Istenfelő avagy lelki szemellyeknek, tiszteknek, és dolgoknak tulajdoni, szent buzgóságból valók, és lelkiek legyenek, avagy hogy ollyaténoknak kellyen lenni; és erre nézve Istentől önnön magától általlyában rendeltetnek legyen; mert csak ő egyedül olly dolgokat és tselekedeteket rendelő Author mellyek szentségeseknek, és lelkieknek mondattatnak, akár

akár belsök és erkölcsökre nezendők legyenek, akár külsők, és ceremoniaiak.

I I. R E S Z.

Az Anyaszentegyházról.

I. *Alhatatosan allattyák*, hogy az Istennek igaz tiszteletre rendszerint öszve gyülekezett embereknek serege legyen a Christusnak igaz látharo Anyaszentegyháza: Es hogy ez nevezet nem tulajdonképpen, sőt a szent írásnak minden példája nélkül tulajdonittassék más akár minémű külső, és rendeltetett egyben szolitatófoknak Synatoknak, társaságoknak, Collégiumoknak, avagy gyűléseknek.

II. *Allattyák*, hogy az illyen Ecclesiák, avagy gyülekezetek, valamellyek egymás között az Isteni tiszteletnek szent eggyeségét ekképpen gyakorollyak, minden Egyházi dolgokban egyenlők legyenek: az az, azon eggy hatalmuak, és méltóságuk: és hogy az Istennek igéjéből, és akarattyaiból ugyan azon lelki privilegiumok, szabadságok, egyházi szolgák, igazgattatófok, és végezetre az Isteni tiszteletnek ugyan azon modgyai, és okai, azoknak mind közönségesen, mind külön külön, eggyarant parantsoltattanak legyen.

III. *Allattyák*, hogy eggyis azok közzül az

az Ecclesiák közzül, más valamely fellyebb-
 valo Ecclesiái hatalom alá, a Christustól
 nem vettettetett legyen; hanem hogy csak
 annak vettesse alája, melly ő magában
 gyakorlatik. Ugyannyira hogy ha vala-
 melly Ecclesia, avagy gyülekezet, egész-
 len a hitnek, es vallásnak utárol eltevelyed-
 nék is, más Ecclesiáknak, avagy azoknak
 igazgatoinak, annak megbüntetésére, avagy
 megzabolázására való hatalom hogy Isten-
 ről engettetett legyen, tagadgyák. Hanem
 tisztetek ez, hogy azt az Ecclesiát tanácsok-
 kal, és intésekkel segéllyék, másokatis pe-
 dig intsenek hogy attól a dögleletességtől
 magokat megoltalmazzák, annakfelette
 azoknak lelkeket csak egyedül az Christus-
 nak itelleti alá, testeket pedig a külső Ma-
 gistratusnak hatalma, és fegyvere alá en-
 gedgyék, kinek csak egyedül vagyon ez
 földön hatalma, hogy egész Ecclesiákat,
 avagy gyülekezeteket megzabolázhasson.

IV. *Allattják*, hogy akar melly gyüle-
 kezetnek, avagy felállatott Ecclesianak
 szükséges legyen, hogy véle együtt lakó
 előtté jároi és Egyházi szolgai legyenek;
 még pedig nem egyebek, hanem a kiket
 Christus uy eszköz által az ő dolgainak
 gondgya viselésére előállatott.

V. *Allattják*, hogy minden megörökö-
 dött Ecclesianak, jussa és hatalma legyen;
 (melly

(mellyel tudniillik az ő jegyességétől a Chri-
 stustól megajándékozott) hogy magá-
 nak mindennemű Lelki, és Egyházi előtté
 járokat válasszthasson, és hihasson. Es erre
 nevezve hogy nem kisebb boszuságokra lé-
 gyen az Ecclesiáknak, ha valamely Tani-
 tok akarattya ellen reájok vettetnek, mint
 ha a Férfiak a házasságra, avagy az Aszszó-
 nyi állatok a férhez menetelre akarattya
 ellen kenszerittemének.

VI. *Allattják*, hogy ha valamely eg-
 gyecs Ecclesia, megbotlik a választásban,
 senkinek nintsén ez föld kerékiségén arra
 való hatalma, hogy azt rendben allathassa;
 hanem csak a külső Magistratusnak: ő pe-
 dig, noha amazoknakis kezekből, a just,
 és hatalmat ki nem kell ugyan venni; mind-
 azáltal tartozik Isten törvénye szerint,
 azon fundáltatott tisztinek ereje szerint,
 hogy minekutánna azoknak tévelygések,
 immár kinyilatkozott, vagy méltóságának
 vagy ugyan fenytékével, és külső bünte-
 tésekkel is őket jobb modgyával való vá-
 lasztásra viszza hozza.

VII. *Allattják*, illetlen dolognak lenni,
 hogy valamely Ecclesianak, Egyházi előtté
 jároi, másbanis valami Egyházi tisztet vi-
 sellyenek. Ugymint kiknek, csak egye dül
 ahoz a gyülekezethez kell köteleseknek
 lenni, mellytől előjáróul rendeltetnek; sem

pedig, soha az ő hivatalyokat másra nem adhatták, hanem ha bizonyos, s a gyülekezettől javaltatott okra nézve. Hogy ha pedig ezen dologban vakmerőlködnék a gyülekezet, a méltó oknak sem akarván engedni, olyankor a külső Magistratushoz kell folyamódni, és az ő hitelét kívánni, ugymint kinek egyedül tisztí, hogy kényszerítő hatalom szerint, az Ecclesiának minden tagjairól, akár minémű nyilvánfagos boszszúságokat elhárithasson.

VIII. *Allatják*, hogy minekntanna immár valamelly gyülekezet, magának olyan lelki igazgatókat választott, kikre a lelkeknek gondgya viselése bizattatott, ugyan azonokat nekie (hanemha igaz, és a szent írásból nyilvánfagosan megmutattott okokra nézve) tisztekből semmiképpen le ne kellesték tenni; hanem inkább ilendő, és az igével eggyező engedelmeséget nagy örömeft kellyen hozzájuk mutatni. Hogy ha pedig azok (a külső Magistratushoz engedelmeből) más Egyhazi praelatóktól (a mint szoktak szollani) az ő igazgatásoktól minden érdemek nélkül elritatnak; akkoron a gyülekezernek tisztinek mongyák lenni, hogy Isten előtt könyörgésekkel, a Magistratus előtt esedezésekkel törekedgyenek mellett, hogy hivatalyokban viszont állattassanak bé. Hogy ha pediglen

diglen ebben kedvek nem telhetikis; mind azáltal azoknak a tisztektől megfosztott személieknek, olyan bötsületet kell tulajdonítaniok, hogy mind halálokknak órájaig őket lelki előjarojok gyanánt tartsák, akár mint tiltatassanak is egyebektől.

IX. *Allatják*, hogy noha az Ecclesiák az egyhazi, lelki dolgokban vagy a vallásra tartozókban, egyenlők legyenek; mind azáltal a külső, emberi, és közönséges okokra néző dolgokban különböző állapatauk lehetnek. Ugyannyira hogy ugyan azok, kik ezt allatják, hogy szintén azon lelki előjarojoknak, azon egyhazi szolgáltnak, tiszteletnek, Sacramentumoknak, Cerimoniaknak, és egyéb rendtartásoknak kellyen lenni, és nem különbeknek azokban a tekintetes gyülekezetekben, mellyekhez Királyok, és nagy rendek tsatlották magokat, mint ama falusi gyülekezetekben, mellyeknek tagjai legalsóbb rendü köz népek: Mindazáltal nem tagadgyák, hogy a külső állapatra nézve, mellyben eggyik a másiknál elébb való, hogy még a szent dolgokban is külső elébbvalóságokat meg ne tartathatnak. Azoknak Templomi, és ülö székei, hogy fényes szönyegekkel, és ragyogó kárpitokkal felékesítsenek, ő miatlok meglehet. Azoknak keresztelő edényi, hogy ezüstből valók, asztalok elefánt te-

De pletitio mi velle in ista magis

temből, s- arannyal beborítottak, hogy szent pohári finum aranyból valók, s- drága gyöngyökkel megfríszeltettek legyen, semmiképpen az is nem ellenzik. Azoknak egyházi szolgálai, hogy ámbár (ha nekik úgy tetszik) bársony ruhákban járjanak, megengedik, csak hogy magok költségeikkel készítették legyen azok a Fő emberek: mert képtelen dolognak látnak ő előttök, és minden ok kívül valónak, hogy az alsóbb gyülekezetek, az ő dézmájokkal, és adakozásokkal drága ruhákat, és udvari eléget szolgáltatassanak a Fejedelmek, és nagy Urak Predicatorinak, s- Egyházi szolgálainak.

X. *Allattják*, hogy az Egyházi rendelések, igazgatások, birodalmok, nem csak nem ellenkeznek a külső közönséges igazgatásnak modgyával, akár minémű legyen az, akár egy Fejedelem által, akár nagy rendek által, akár pedig község által való; hanem még felette sokat is használ az ő jussoknak, s- méltóságoknak mind erősítésére, mind nevelésére, és előbb mózditására. Magokat pedig gyomorból irtózni mongyák, minden afféle hatalomtól, és Egyházi polgári rendtől, mellyel azok közzül, az igazgatások közzül, valamellyik csak miben is megtsonkulhatna, kiváltképpen mellyel az egy Fejedelem által való igazgatás (ugymint

mint mellyet Angliához legalkalmasabb igazgatásnak lenni ismérnek) csak legkisebben is megfértődnék.

XI. *Allattják végezetre és hiszik*, hogy az Ecclesiáknak, és Egyházi személieknek a hatalomban való egyenlőségek semmiel inkább nem kissebbíti az egy Fejedelm által való igazgatást, mint hogy a külső különféle seregeknek előtte járói s- Kapitányi, nyájoknak pasztori, avagy tselédes gazdák között való egyenlőség nem kissebbíti. Ellenben pedig állattják, hogy az Ecclesiáknak, s- Egyházi személieknek a hatalomban való egyenlenségek volt gradicsa ama veszedelmes lajtórjának, mellyen amaz Anti-Christus, (ki e földnek Királyit és Fejedelmét jármában fogta, s- labai alá vetette,) az ő méltóságos székiben érkezett. És hogy a Fejedelmeknek, s- külső rendeknek hatalmok, s- méltóságok mindenkor megkissebbítetett, és hervasztatott, valamikor az Egyházi személieknek hatalmok felső póltzra emeltetett az ő rendi, s- lineai felett, mint a Christus az ő igéjében nekik letette.

III. RESZ.

A Predicatorokról.

I. *B*izonyosan vittattyák, hogy az Ecclesiákban lévő felső, lelki elől járok, nem egyebek legyenek, hanem a külön külön való gyülekezeteknek Predicatori, és ezeknél fellyebb való pásztor (Isténi rendelés szerint) az Ur Jéhus Christuson kívül senkit nem ismernek. Azokat pedig Anti-Christus lelkétől mongyák viseltetni, kik magoknak ez tituluft koporittják, hogy Pásztorok pásztorinak tartassanak.

II. *V*ittattyák, hogy az igében, isteni illésből csak egy Predicatoris nem rendel-
tetik olyan, ki egész Nemzetnek, tarto-
mánynak, avagy egész Vármegyének, min-
denkori előtte jároja volna úgyhogy a kü-
lön külön való Ecclesiáknak Predicatori,
annak ugmint alábbvaló egyházi szolgák
alája vettetének. Nintsenis kétségek ben-
ne, hogy effele nagy rendű Predicatorokat
(ha kik vóltanak volna) mind a többi felett
nevezetesen Isten az ő igéjében le nem i-
ratta volna. Mert a kik az Egyházi szolgál-
latnak felsőbb graditsára helyheztenek, az
ilyenek az Ecclesiának gondviselésére leg-
szükségesebkek: az Ecclesiának pedig leg-
szüks.

szükségesebeit kivalképpen nagy szorgalma-
tofsággal Christus az Ecclesiának alkotója,
elrendelte volna, és mind a többitől neve-
zetesen megkülömböztette volna. Innét
vagyon, hogy az Oy Testamentumban a
fő Papnak nevezetit, tisztit, hivatallyát, vi-
lágosban és értelmesben láttjuk kifejesz-
tetni, mint az alacsonyabb renden való akár
melly Papokét, avagy Lévitákét. A Pré-
dicátornak is tisztit az Uy Testamentum-
ban értelmesben, s. magyarábban láttjuk
lerajszolva lenni, hogynem mint a Docto-
rokét, avagy más akár melly kisebb előljá-
rójét. Ugyannyira hogy a Predicátornak
szükséges vóltáról, tisztiról, és hivatallyá-
ról való kételkedésnek nem lehet nagyobb
oka, s. helye, mint az egész Uy Testamen-
tumról.

Hogy ha azért valamelly Egyházi sze-
mély, Isténi tendelés szerint, volna eleik-
ben tétetve az egyes gyülekezeteknek
pásztorinak; kétség nélkül azt Christus na-
gy szorgalmatofsággal kijelentette volna, és
titulusokkal, méltóságokkal, hivatalokkal,
és tisztekkal; végezetre arra való tulajdon
ajándékokkal félis ekecsitette volna. Ugy-
annyira, hogy az Ecclesiáknak, és Isten né-
pének, akár melly más egyéb tiszt felöll
méltóbb modgya volna a kételkedésben,
hogy sem amaz felöll, melly az első renden

valo nevezetes fő Városokban ülő Papoknak, Ersekeknek, és egyéb világi előjáróknak tulajdona.

III. *Vittattyák*, azon egyenlő hasonlatosságból, s okból, hogy ha valamely egész Nemzetnek, es Tartománynak valami Egyházi szolga, vagy Predicátor fő előjárójává tétellett volna: tehát az Christus (a miképpen a Sidók közöttis tselekedett regenten) ahoz illendő liturgiát, avagy nevezetes isteni tiszteletet rendelt volna, mellynek végben vitelére az egész kösség, az esztendőnek valamely rendelt napiain, az ő anyai városokban, mint második Jérusalemben felmenne. Sőt inkább ezt a közönséges isteni tiszteletet, annak kiszolgáltatásának modgyával edgyütt, sokkal jobb szerivel adta volna ki Christus, (miként a Sidók közt láttuk hogy lött) hogy sem mint ezt a közönséges egyes Ecclesiáit.

Mivel azért az egész Uy Testamentumban, midőn ők azt olvassák, nem akad e-leikben más egyéb Isteni nevezetesebb tisztelet, hanem a mellynék minden gyülekezetekben külön külön kell végben vite-tődni: Nem hitethetik el semmiképpen magokkal, hogy más nagyobb méltóságú Egyházi szolgálót állatott volna elől az Uy Testamentumbéli tiszteletben, mint a kü-lön

lön külön lévő gyülekezeteknek törvény szerint valo pásztori.

IV. *Vittattyák*, hogy a Sidóknak ama fő Papja ábrázolás, példázás, és árnyékozás-képpen az egész földön vitézkedő Anya szentegyháznak feje lött legyen, kinek nem tsak Palestinának lakosi, (noha abban az időben a láthato Anya szentegyház annak tartományban foglaltatott vala bé) hanem még egyéb távol való nemzetek között lévő hivekis (mint ama Szeretsen Országbeli-ről is az *Apo:tsélek: irt könyben* megterzik) magokat alája vettetteknek örömet ismér-ték: annakfelette hogy nem eggy tartománynak nevezetes anyai Városában lakozó; hanem mindenütt való, és az egész föld kereksegének közönséges Püspökje lött legyen.

Annakokáért azt mondgyák, hogy ezzel az példával, (mellyhez támaszkodik kiválképpen az Ersekeknek méltóságok) a Romai Pápa, a ki ahoz hasonló hatalmat, tsak egyedül magának kíván tulajdonítani (mindenütt való országlásra vágyakozván) azont a szent írásból hihetőbben megállathattya, hogynem mint valaki azok közzül, a kik ő nála nélkül valamely tartomány-nak, avagy Vármegyének előtte jároi.

Summa szerint állattyák, hogy avagy ezt a Püspököknek hazugsággal költött ten-

rendit tellyességgel el kellyen törteni, avagy hogy a Pápát vizsont pokolból vizfsza kellyen hozni.

V. *Vittattyák*, a Predicatorhoz illeni; hogy akar minémü külső hatalmot, birodalmot, nem tsak ne kellyen vágyakozászal kívánni (hanem ha szintén mások véle un-szolnákis álhatatosan meg kellyen vetni: és megvetvén minden ez földieket, egészlen tsak az Ecclesiára tartozó lelki, és szent hivatalokban kellyen foglalatoskodni. Nem is illik (azt modgyák) akar melly Magistratus-hozis, hogy az ő birtokában valamelly Predicátornak, ugymint Ecclesiái személynek, külső birodalomnak gyakorlására való hatalmat engedgyen; hanem ha tellyességgel akarná maga méltóságát megfertódni, és birodalmát megtsonkulni.

VI. *Vittattyák*, hogy a Predicatornak legelső tiszti, és fő méltósága ez legyen, hogy az Evangeliumot predicállásképpen nevezetesen sáfárollyá, a szent írásokat mind hiven megfejtegetvén, mind pedig az ő nyájának hasznára okosán alkalmaztatván. Ebben mondgyák hogy ő maga Christus, és az ő Apostoliis, ugymint fő munkájokban törekedtenek legyen. Minek okáért szükséges, hogy az Ecclesiának több egyéb akar minémü végben vijendő hivatalirais alkalmaros legyen, a ki amannak

nak a legnagyobbak véghez vitelére méltónak ítéltetik.

VII. *Vittattyák* eztis, hogy az Egyházi szolgának hivatallyá legyen, hogy ne maga értelmét, sem pedig másokét (ha szintén e széles világon mindenek ő magok között a felölli megegyeztenekis) adgya hiteles tudomány gyanánt az Ecclesia eleiben, hanem tsak azt, az eggy igazságot, mellyet az igazán megmagyarázott igéből fontosan megerősíthet, és bizonyosá teher. Mivel hogy a szent írásra tartozó dolgokban, avagy a Vallásnak munkájában a kötség nem tartozik egyéb tudománynak, avagy hitelt adni, avagy engedelmességgel lenni, hanem a melly a szent írásban kifejeztetett, avagy azoknak fundamentumiból szükségesképpen kijöhet.

VIII. *Vittattyák*, hogy ugyan azonnak, az írások fejtegetésében, és igaz értelmének keresésében, azon regulákat kellyen követni, más egyéb írásoknak tudos Magyarazoival. Mert az írónak szóllásának modgyát, és szavait meg kell fontolni, s- meg kell nézni a magyarázando igénekis szomszédságit, és annak hasonló környül álló dolgait eggy más között öszvevetni, és ha mi egyéb eggyező igék legyenek: vegezet-re a hasonlatosság szerint való, avagy példázó értelmetis, a szokott és tulajdonképen

pen valótul okosan meg kell különböztetni. Mert nagy véteknek lenni tartják, hogy valaki az Isten ígéjének nem más egyéb erősségen, mint emberi értelmeken fundáltatott magyarázatját vesse a nép nyakába; és hogy hasznosabb legyen a népnek, némelly homályos dolgokat nem tudni, hogy nem mint valami afféle dologban csak tsupa emberi vélekedésektől veszedelmesen függő hitelt tartani.

I X. *Vittattják*, hogy az Isten népének senkit Predicátorának ne kellyen ismérni, valaki ez elől számlált mód szerint, az Istennek beszédét semmiképpen nem magyarázhattya, és önekiek okosan nem szárolhattya. Annakfelette hogy amaz ostobákat, tudatlanokat, és merő csak azon könyvből olvasokat a Christusnak igazán való szolgái közzé semmiképpen ne kellyen számlálni. Mert Christus az ö követit, és hagyva jároit nem küldi egyébként, hanem lelki ajándékokkal ha csak valamennyireis őket felékesítvén. Némis hitethetik el magokkal, hogy a tulajdon nyelven való olvasásnak tehetőségskéje, melyet a Törökökkal közönségesnek tartunk, még batorfágos visszaélő szónak neme szerintis, a Christusnak amaz ő ajándékának mondathatnék, mellyel hogy az ő szolgait felruházná mennyégben felment.

X,

X. *Vittattják*, hogy az Ecclesiának gyülekezetiben a Predicátor tisztí legyen, a község képében az Istent könyörgéssel tisztelni, és megszólítani, a többinek pedig hivatalyan nem egyéb legyen, hanem csak az A M E N - nek felkiáltása által hű egyezéseket megmutatni. Mert csak nyelvek öszveveszésének, és merő Babyllonnak látzik ő nékiek amaz könyörgésnek antiphonája, mellyel a Predicátor, és a község szavokat egymás után változtatni szokták: mint szintén a Predicatorral ama fenn szóval együtt könyörgő sokaságnak is illetlen zomborálása. Az éneklőknek mindazon által isteni dicséret éneklések, hogy a különböző szoknak illendő megegyezése által, kedvesebb legyen, nem csak a szent példák, hanem ő maga a természetis ezent mutattya.

X I. *Vittattják*, hogy nintzen az Ecclesiának hatalmában ez, hogy az Egyházi szolgákra azon kívül más hivatalokat, munkákat, avagy Ceremoniakot (akar legyenek isteni tiszteletre való, akar ne) verhesse, mint a mellyeket régenten Christus az íráskönyvekben ő reájok bizott, avagy az minémű másoktól reájok vettetteket mostanis helyén hagyna, ha az ő Ecclesiájának mais teste szerint jelenlévő Pásztor a volna.

X I I. *Vittattják*, nem különben ször-

C

nyü

nyü boszszúságnak lenni, hogy valamelly gyülekezet, Predicatora gyanánt olyat kenszeritessék tartani, és dézmájával, s más egyéb adakozásival táplálni, a kinek vagy akarattya, vagy tehetsége nem lévén reája ~~őknek nem~~ táplállya, s még pedig maga, személyeben nintha valaki felesége helyett, mást vagy nem Alsószonyi állatot, vagy a feleségnek tisztit magáról másra háritót kenszerítettnek tartani.

XIII. *Vittattyák eztis*, hogy isteni rendelés szerint minden ép Ecclesiában a *Predicator mellé Doctort kelleßék állatni*; a kinek tisztí legyen a tudatlanokat a vallásnak agazatira tanítani, és a Predicátornak segítséggel lenni, kiválképpen a tudomány tisztaságának oltalmazásában, és világosításában.

IV. RESZ.

A Vénekről, avagy Presbyterekről.

Noha tudgyák, hogy még a példa szerint legjobbá rendeltetett Ecclesiákbanis (az Ordög készítéséből) képtelen botránkoztatások származzanak, mellyekből (ha idején eleit nem vészik) a hiveknek botránkoztatás, a hijendőknek pedig akadály adattatik: mégis mindazáltal a Christus parantsolatryával ellenkezni itélik, valakinek valamelly

melly egy Ecclesiában (nem hogy Várme-gyében, Tartományban, avagy egész Nem-zetségben) másokon való tsak maganos, és mint egy Pápai méltóságát, hanem mind a dologra nevezve, mint pedig Isten rendelése nézve szükségesnek isméri, hogy az Ecclesiából más elől járókis rendeltessenek, kik a lelki igazgatásnak tarfáságában a Predicatoroktól felvétesse.

Azok a Vigyázok, dorgálok, és visgálok gyanánt vadnak, kiknek tisztak a Predicatorokkal edgyüt ez, hogy minden Attyafiaknak erköltsöket mind észekben vegyek, s mind pedig megítéllyék. Ezt pedig a rendeltetést arra valónak mondgyák lenni, hogy kiki magár, és maga járassit nagyobb szorgalmatossággal oltalmazná, a tanitókis pedig a könyörgésben, és tanításban inkább forgolodnának, és a nyájnak állapotját, azoknak a segédeknek munkájok által inkább által láthassák: a kik tudni illik minden tehetségekkel azon vadnak, hogy az Ecclesiának minden tagjainak erköltsöknek, és tselekedeteknek vizsgálásában szüntelenül gondot viselnének.

II. Erre pedig a hivatalra nem egyebet *ítélnek* felvevendőknek lenni, hanem magokat reá tarto, egyczersmind okos, valóban jeles, vallásokban erős, megpróbáltálmatozságu, és az egész gyülekezet előtt tekni-

rekintetes szentségü, és ritka példájú férfiakot.

Ebben pedig a választásban mondgyák, hogy a közönséges állapotra, és külső dolgokra kellyen vigyázni: hogy tudniillik ezek a vénnek ama durum, tsúnya, és alávaló, avagy az Ecclesiának terhére leendő emberekből ne szedegertessenek: hanem hogy olyanok legyenek, kik vagy szántó földöknek jövedelmével, vagy kereskedésekkel vagy valami tisztességes mesterségekkel, mind magokat, mind házuk népét táplálhassák. Nem ítéllik pedig, hogy az Egyházi Polgári rendnek innét valami kisébbsége következne, ha külső kézi munkájú mester emberek (kikben a fellyebb előszámlált ajándékok feltalálatnak) rendeltetnek az Ecclesiában vigyázókká.

Hogy ha pedig ez dolog az felfuvalkodással, és preszmozasággal pipekedőknek nagy bosszúságokra lenni láttatik, az illyek felől azt mongyák hogy ökis szinten olyan méltatlanul tselekszik, midőn mindenféle irás tudatlan, minden jóságos tselekedetektől üres, haszontalan, és a kötség seprei közzül válogatott embereket, nem csak Egyház fiakká, az az, ezeknek az előjáróknak majmaivá rendelik, hanem még a Predicátorágra is félvészik.

Hiszik pedig hogy az Isten (ki az ő tulajdon

lajdon rendelésinek mindenkor kedveszokott) ki az ő Pásztorit; holott egyébként alázatosság, és külső tekintettel minden tisztességnek hitegetesitől üressék, és csak csupán lelki ajándékokkal felékesítettek lévén, a nagy Királyok, és méltóságos Fejedelmek előtt tisztelésekké teszi; hiszik mondom, hogy ugyan azon Isten megis tselekeszi, hogy ez alávaló tisztviselés minden Isten félok, és a dologról igazán ítélők előtt illendő bötsületben legyen.

V. R E S Z.

Az Egyházi fenytékekről.

Tanittják, hogy az Ecclesiának lelki külsai gyakorlásokra nézve a Christustól ezekre a lelki tisztviselőkre, és nem másokra bizattattak legyen. Tagadgyák pedig hogy ezek vagy magokban széleznének, vagy akár mi módon fordítandók volnának, akár melly embernek is szabadságának, jussának, vagy valami méltóságának, nem hogy a Fejedelmek, s- Királyok koronájoknak, páltájoknak, avagy fegyvereknek elrekesztése: avagy valakinek erszényének, tarsolyának, és ládájának felnyitására; avagy végezetre a tömlöczök lakatának, és zárjainak, vagy felvetésére, vagy lerontására.

ra. Mert úgy alittyák, hogy ezekkel a lelki kultsokkal való efféle viszszaéles, nem egyebekhez illik, hanem a Római kamorákoz, az az, az Anti-Christushoz, és az ő Synagogainak arra szenteltetett tisztartóihoz. Ugymint kik a szent írásnak minden őltalmátul elhagyattatván, és a leleknek fegyverétül megfosztatván, hogy a külső fegyvernek hatalmát magoknak koporithassák, hogy minden Királyoknak, és Fejedelmeknek parantsolhassanak, hogy világ bírókká csak magok lehessenek egyedül: és vegezetre hogy minden rendbeli embereket még akarattyok ellenis súlyos szolgálatyok alá holdoltathassák, nem egyébféle tsigázásokkal, hanem ezeknek a kultsoknak költött hatalmával éltenek vissza.

II. *Tanították*, hogy ezekkel a kultsokkal bíróknak, a mint hogy a temérdeki tunyaságot, és henyélő gondviseletlenségetszintén azonképpen a felettébb való szorgalmatoskodást, és ama vados firtatásokotis, elkellyen távoztatniok. Mert nem őket illeti, hogy a titkos elrejtetett vétkek ellen gondosan tanuazzanak, és az alattomban valókról nyilvánlagosan vallassanak, hogy valakinek akár minémű vétkeülis, másnak alattomban való monda mondásából, magános gyanóságból, bizontalan hírhallásból, avagy kétséges megbizonyithatás-

tásból mód nélkül izétlenkedgyenek; nem kell végezetre valakit megfedniek, hanem csak a bizonyos, és nyilvánlagos gonofságokban: tudni illik mellyeknek rútsága, minden külsőképpen magokat jól viselőktől, és minden igaz keresztténekről megifmertetik, vagy mellyekről a tselekedőnek lelki ismereti a szent írásból minden kerseg nélkül meggyőzethetik. Ezek pedig szükség, hogy vagy közönséges helyen legyenek, vagy külön magok között elvegézvén ilendő eszközök által nap fényre hozattassanak: úgy a mint a tagado bűnösre bizonyos tanu vallásokkal, avagy jeles erősségekkel réa bizonyithatták,

III. *Tanították eztis*, hogy végire menvén a botránkozásnak, mellynek tselekedője arról immár meggyőzetven előttök vagyon, hogy ne kellelsék (a mint immár a mi Egyházi törvény székinkben bevétetődött) boszszuságokkal, gyalázatokkal, avagy tsufolásokkal rijogatni, komor, és haragos ortzával rententeni, ama parvarkodók módgyára, gzulöltségben, és irigységben ejteni, nem kell esztendőkre, vagy sok napokra halogatni, hogy ajtajokat, és törvény ízékeket ostromolván lesse a sententia kimondást. Hanem hogy az ő tiszték legyen, hogy akár melly bűnös is (ámbar gonofságát vakmerőséggel öregbitseis) úgy

mint attyokfiát fogadgyák, minden kemény szemre való hányástól, és szitoktól magokat megtartóztatvan a gonofságnak nagyváltat a szent írásból néki megmutogassák, és ugyan azon igének erejével a reá következő ítéleteket szerivel eleiben rakják, hogy ez könnyű eszköz által ha lehet penitencia tartásra vétetethessék.

I V. Ha pediglen a megesett nagy bötsületben, és méltóságban helyheztetett személly léjend, *tanittyák* hogy arra igen reá kellyen vigyázni; ugyannyira hogy a kiknek az Egyházi fenytékeknek tisztit szükségés képpen végben kell vinniek, a külső közönséges hivatalról is azonban el ne felekezzenek, sem ahhoz illendő bötsület tételeknek jeleit el ne mulassák. Az illyet annakokáért azt mondgyák, nem kell előszolítani, avagy a szék eleiben allatni, hanem inkább az elől jároknak hozzája kellyen mennie, és helyén hagyván minden bötsületit és tisztelségbéli titulust, vétkeir úgy kell eleiben rakni, hogy eleiben rakván, eztis nyilvánvalóvá tegyék, hogy ők annak személlye, s- méltósága ellen, még csak legkisebb irigységetis nem forralnak, hanem inkább az ő idvességére helyes, és szorgalmatos gondot viselnek.

V. Ha valakit történet szerint eretnek séggel vádolnak, avagy akar minemű tévelygésről

lygésről meggyőznek, *tanittyák* hogy akkor azoknak két dologot kellyen megpróbálniok, tudniillik elsőben hogy az az értelem az igazságtól elvetemedett, és olyan ítéletre méltó legyen: annak utánna hogy annak szerzője, avagy oltalmazója abban bűnös legyen, úgy hogy megpróbáltásek, mind hogy ő tőle tselekedtetett, s- mind pedig hogy hamissan, és istentelenül tselekedtetett legyen: Nemis kell azt mongyák semmi sententiát felölle mondani, hanem ha ez mind kettő nyilvánlagosan reá bizonyíthatatik.

VI. Nemis csak hogy megkellyen halgatni *tanittyák*, hanem hajlando, és kegyes fülökkelis kell meg hallani, hami ollyat a bé idézterett előhozhat, mellyel a reá rakott vétkeir magáról elvethesse, menthesse, kisebbithesse, avagy tisztességesen elhárithassa. Nemis lehet azt mondgyák, hogy még a legnagyobb gonosznak tselekedőjé is reabizonyítás nélkül megfententiázhasák. Sőt inkább az Egyházi kegyetlenkedésnek, bizonyos bélyegének, és tulajdon jelének lenni alattyák, ha reabizonyítás nélkül is valakit megfententiáznak. Mert ha az igazságot, és helyességet keresik, nintsén más ura meglött gonofságnak rutságának, avagy a kimondando sententiának igazságának megbizonyítására illendőbb, mint ha elő-

előbeszélésekre való szabadság (csak hogy távul legyen a beszédeknek színessége, és ke-rengősegi, az itellőknek pedig reáfigyel-mezése és okolsága helyén legyen) az alpe-resnek kívánsága szerint engedterik; mint ha az ügynek szintén velejeis megrázogat-tatván kifejeztetik, és ha végézetre minden okoknak tikkelyei, eggyenként mind két reszről minden pontyaiban megrázogattat-nak.

V I I. Amaz esküttetést melly *tiszt sze-rint valonak* mondatik, mellyet a Papisták, és a mi előkelhető fő Papjaink is a szegé-ny kölségre reá szoktak vetni, mellyel (nem tudom mitsoda magok titkos fraskájoktul, és gyanúságoktól indítatvan) meg szokták kötelezni az embereknek lelkek ismére-dit, és öker önnön magoknak, és magok feleinek vádolására kényszeríteni, még afféle bűnöknekis megvallasára, mellyek mivel titkosak, semmi törvény nem parontsollyá, sem pedig tanu meg nem bizonyithattya; noha magának, vagy másoknak károfsak, mindaz által nem tulajdonképpen való ver-kek, hanem helyessen, és kégyessen lött tse-lekedetek, afféléket kinyilatkoztatni, mind a szeretet, s. mind az Isteni félelem erősen tiltja: ezt mondom az esküvést akar kitől kívánni a kegyetlenkedőknek istentelen kinzó tsigájának lenni, és a természettel el-len.

lenkezni *tanittják*. Sőt az Anti-Christus-tól (a Sátán izgatásából) kigondoltattnak lenni mondják ezt a tsigáznak nemét; nemis más végre pedig, hanem hogy az igaz hivek, és az igaz vallásnak követői, va-gy tudva (jollehet erőtlenségből) hazudná-nak, és akkeppen lelkeket a pokolra ajánla-nak: vagy (*hogy ha kisebb gonofságból legye-né, bizonytalan*) azokat a titkos igyekezeteket kinyilatkoztatnák, és ellenségeknek kijelen-tenék, mellyek a hirnek, és a kegyességnek előbbmozdítására feletre igen tartózni tud-nak és aképpen mind magoknak, mind a Christusban hozzájuk kötterteknek nagy nyavalyákat szerezhetnének.

V I I I. Továbbá ha azoknak az inté-seknek idejekorán engedend az a megesett, és azt vallás tétele s. penitentia tartásának (*a menyiben jelenseget ismerhettyük*) nem szinelen elégge megbizonyitandgya; igen jól lött a dolog, és hogy a fenyítékben ugyan ott meg kellyen állapotodni *tanittják*. Reája valami büntetést avagy mondani, avagy vet-ni: sem véle törvény pénzt (a mint hiják) nem kell fizettetni: avagy gyalázattyanak jelöl hogy magára közönséges helyen tsuklyát öltözzön, azt töle nem kívánhat-tyák. Hanem ottan megtérésének (magok között, ha a vétek csak magok közt való vólt, ha közönséges, közönséges helyen) meg.

megbizonyításától fogván, ép tag gyanant valónak kellyen (mondgyák) tartani, ki annak előtte az ellenségtől elejtetett vala.

I X. Hogy ha pedig az elrévelyedéssel, és megesféssel nem elégízik meg, hanem megátalkodásalis azr nagyobbittya, es mindennemű intéseket megutálánd, ambár az Isten igéjéből igazán, és a szeretéből okosán reá alkalmaztattanak legyenis; olyankor azt elsőben is az Ur Votforájátúl *taníttják* hogy el kellyen tiltani. Ha pedig eltiltatván is az ő vakmerőségér le nem tejjend; annakutána osztan (de késedelmeskedve, de bánkodva, de böjtöléssel, és alázatos könyhúllatásokkal) mondgyák hogy azt a fenýitekeknek tisztviselői által (ugymint a Christus országán kívül valót) a szent dolgoknak részefülésétől, és az Ecclesiának tagjai között, közönséges helyen a sententiát reája kimondván, ki kellyen rekeszteni. Annakutána pedig (mondgyák) hogy afélét Isteni, tes külső pólári itellet ala kellyen borsátani, ambár szintén legnagyobb tzigéres vétkeket tselekedet legyenis. Mert hogy más egyéb zabolázo hatalom volna az Ecclesia szolgainak kezében ennél a ki-rekesztésnél nagyobb, semmiképpen meg nem engedik.

X. *Taníttják*, hogy ehez a keményebb fenýítékhez ne kellyen nyúlania, hanem ha dere-

derekas nagy vétek előzendi meg. Mert otsmány vakmerőségnek mondgyák lenni, hogy eggynehány penzetskének, meg nem fizetéseért, talam meg sem fizethetőségeért, és jelen nem létejért, halálosképpen (a mint szoktak szólni) idéztetvén, mingyárt azt szokták a mi Cátóink, avagy inkább Sárkanyink akár kinekis fejéhez ütni.

XI. Azoknak a fenýítékeknek pedig, azonképpen a Predicátorris (*ha tudni illik a fő megizetlenedik, és az emberek lába alatt való tapodtatásra méltová lépzen*) a több elől járókkal eggyütt alája vettetteknek lenni *taníttják*, mint szintén az alávaló köfség között valamelly szegényt.

XII. A ki pedig magának valami gonofságot érezvén, hogy ki ne vágattassék, szabad akarattya szerint eltavozik a szent dolgoknak, és az Ecclesiának eggyeségtől, az olyanon az Ecclesiának mitsoda hatalma, avagy méltósága legyen, senki nem láttja. Ez illyetént azért *taníttják*, hogy a külső Magistratusra, és egyebekre (kik ő rajta való hatalmat vagy a természetből, vagy a törvenytől vetrenek) kellyen bizni.

XIII. Annak pedig, a ki már, akar magakényén való elhagyásából, akar malok kitiltásából az Ecclesia kívül lévén, valólagosan megtérénd, igaz penitentiát tartván *taníttják* hogy meg kellyen kegyelmezni. Mert

nem lehetséges, avagy ugyan nemis engedi az Ecclesiának kegyessége, hogy a valóságosan zörgetők előtt kapui bezárattassanak.

VI. R E S Z.

A külső Magistratusról.

I. *Sziből vallyák*, hogy az akar minemű rendbeli, polgári rend tartásképpen való legfelsőbb Magistratus, minden birtokában való Ecclesiáknak is (de külső igazgatásképpen) legfőbb igazgatója, és minden azokban való ügyeknek, tselekedeteknek bírāja legyen. Önéki mindazáltal sem lelki főnek, sem lelki pöröknek tulajdon bírói, sem uy isteni tiszteleteket rendelhető, s szent dolgokat kiszolgáltatható, sem azonoktól eltiltatható, avagy afféle birodalmat másoknak engedhető hatalmat nem tulajdonítanak. Hanem hogy azt az igazságot, melyet az Isten ígéjéből illendőképpen vétettnék, és bizonyos okokkal megerősítettnék látni, az ő méltósága által előbbmozdítsa, és megerősítse, a véle ellenkező tévelygéseket, és tiszteleteket eltörüllye; és végezetre jól reá vigyázzon, hogy az Ecclesia valami kárt ne vallyon: annakfelette, hogy a hivőknek nyakokról az istenteleneknek, sőt még az Egyházi személyeknek is hatalmokat, s boldzsúságokat elhárítsa, azoknak igaztalan igyekezeteket, és zabolátla kevélysegeket szorgalmasan rendben állatván; mind

mind ezeknek mondom megtselekedésére, és egyéb dolgoknak is, ha mellyeket Királyi méltóságok szerint, a Sidóknak régi Fejedelmi tselekedtek, hogy nem tsak hatalom engedtesék, hanem szükségesképpen reájais bizartassék a külső Magistratusta, nagy örömeft minnyájan megvallyák.

Ugyan azonnak mindazáltal azt mondgyák, hogy (amenyiben Keresztyén) önnön magát valamelly gyülekezetnek tagjaul kellyen adni, es annak lelki igazgatásának szintén akképpen magát alája vetni, mint valamely alaton renden való emberkének. Ezzel pedig azt mondgyák, hogy az ő felső országása semmivel nem inkább tsonkul meg, mint ha néha az ő beteges testét az Orvos gondviselése ala bizza.

II. A Magistratusok között pedig, hogy azok mind magokra, s mind méltóságokra roszszúl vigyáznak *azt vallyák*, a kik Uralkodásoknak társaságában, vagy reszeltetésében Egyházi eljárásokat vésznek fel. Mert *azt állattyák*, hogy annak meghomályosítására, és megkissebbítésére általabb útat sēki tsak ki sem gondolhat, mint ha az Egyházi személyeket fő emberekké, és magabiro Grofokká tészik, olly törvény kiszolgáltató hatalmat engedvén nékiek, melly szintén az Országának határaig kiterjed; es annakfelette a Királyoknak hatalmához hasonlittatik.

III. Az Egyházi szemellyek felől pedig *al-*
latyák, hogy közzülök sēkit olly felső mēl-
tóságban ne kellelsék helyhezteni, hogy
még csak az alaton rendeknek, akár melly
Magistrátusától is könnyen meg nē zaboláz-
tathatnék. Azokat pedig mindenek felett,
megzabolázandóknak mōgyák, ha kik köz-
zülök a törvény szerint eleikben adatott li-
neákō, tudva s- kész akarattal altalhágnak.

IV. *Vallyák*, hogy a Romai Pápa légyen,
ama nevezetes Anti-Christus: elsőben is erre
nézve, hogy holott Egyházi elől járó volna,
mindazáltal mégis a Magistrátusoknak, Fe-
jedelmeknek, és minden Királyoknak felső
országlásokat önnön magának meri kopo-
ritani, ragadni, és gyakorlani. Annakokáért
mindeneket intenek, hogy azt a paráznát,
és annak áruival kereskedő minden tzim-
borait, ugymint az Anyaszent egyháznak,
és a közönséges polgári társágnak nyilván
való halálos merigyt eltavoztassák.

Utolszor vallyák, hogy ők semmit ebben
nem kételkednek, hogy a Christus kegyel-
me által, mind ezeket közönségesen, és kü-
lön külön, (mellyeket illy hiedelemmel *ól-*
talmaznak, illy álhatatosan *állatnak*, illy bi-
zonyosan *vittatnak*, illy erősen *ítélnek*, illy
közönségesen *tanítanak*, és szabadosan *ma-*
gok előtt viselnek;) minden nemű ellenfé-
geknek ostromlási ellen, épen séggel
mégis ne óltalmazhatnák.